

Г- дин Спиро Ристовски, Министер за труд и социјална политика
Г- дин Панче Кралев, Министер за образование и наука
Г- дин Никола Тодоров, Министер за здравство

Почитувани,

Преку ова писмо, Европскиот центар за правата на Ромите (ЕЦПР)¹ и Националниот ромски центар (НРЦ)² Ви се обраќаат по повод вашите изјави дадени на заедничката прес-конференција за подобрување на работата на комисиите за категоризација на деца со пречки во развојот³. Истата беше одржана на 28 јуни 2012 година, од страна на Министерството за труд и социјална политика, Министерството за образование и наука и Министерството за здравство. На оваа конференција, Министерот Ристовски изнесе наводи дека некои родители ги принудуваат своите деца да глумат дека имаат пречки во развојот со цел да влезат во системот на образование за деца со посебни потреби и да се квалификуваат како корисници на државни бенефиции за лица со пречки во развојот⁴. Исто така, Министерот Ристовски нагласи дека против овие родители ќе бидат покренати кривични пријави, воедно заканувајќи се дека ќе им ги одземе нивните родителски права⁵. Беше изјавено дека Министерството за труд и социјална политика веќе има документирано десетина такви случаи, коишто се поврзани со социјално загрозување семејства⁶ и дека министерствата ќе ги ревидираат регулативите коишто ја насочуваат работата на комисиите за категоризација на деца со пречки во развојот.

ЕЦПР и НРЦ ја искажуваат својата загриженост од Вашите изјави дадени до овој момент, поради тоа што Вие ја префрлувате вината за ваквата ситуација директно кај родителите, наместо во евидентниот неуспех на образовниот систем и на јавните актери одговорни за истиот. Воедно, ЕЦПР и НРЦ го поздравуваат вниманието кое што министерствата го посветуваат на погрешното распоредување на децата во училишта за деца со посебни образовни потреби и сериозно Ве повикуваме следните чекори што ќе ги преземете целосно да ги почитуваат стандардите за човекови права, коишто Р. Македонија се обврза да ги применува. Уште поважно, тие напори треба да се водат од фактот дека е гарантирано правото на секое дете да посетува инклузивно

---

1 ЕЦПР е меѓународна правна организација од јавен интерес, која е вклучена во низа активности за борба против расизмот насочен кон Ромите и повредата на човековите права на Ромите. Приодот кон работата на ЕЦПР вклучува стратегиско парничење, застапување на меѓународно ниво, истражувања и развивање јавни политики, како и обука за ромски активисти.

2 НРЦ е здружение на граѓани од Македонија кое работи на промоција и заштита на човековите права на граѓаните во Република Македонија. НРЦ е организација која особено се залага за почитување и реализирање на правата на припадниците на ромската заедница. **Визијата на НРЦ** е интегрирано и толерантно општество, образовани Роми, просперитет и бенефиции, еднаков пристап до правата за сите и подобрување на квалитетот на животот на целната група. Визијата на НРЦ се базира на универзалните стандарди и практики на граѓанското општество. **Мисијата на НРЦ** е да дејствува како признаен актер во креирањето на јавните политики, како претставник за овозможување на еднаков пристап до правата за сите и како промотор на европските вредности, преку теренска работа, истражувања, јавни дебати и иницијативи за промени во законодавството. Повеќе информации за НРЦ може да најдете на следниов вебсајт: <http://www.nationalromacentrum.org>

3 Член 4 од Правилникот за оценка на специфичните потреби на лицата со пречки во физичкиот или психичкиот развој („Службен весник на Република Македонија“ бр. 30/2000 од 19.4.2000.)

4 <http://www.mtsp.gov.mk/default-mk.asp?ItemID=2D50BA69362CE341A19E6021D0AC9F60>

5 Достапно на: <http://www.makedonija24.mk/>, објавено на 28.6.2012.

6 <http://www.sitel.com.mk/dnevnik/makedonija/morale-da-glumat-invalidi-za-4200-denari-mesechno>

образование, со највисоки стандарди, без било каква дискриминација и дека оваа е одговорност на државата, конкретно тоа е одговорност на нејзините актери во образовниот систем.

Проблемите и недостатоците во системот на посебното образование во Македонија, вклучително и преголемата застапеност на ромски деца во образование за деца со посебни потреби, се нагласени во сите извештаи објавени од канцеларијата на Народниот правобранител⁷, Државниот просветен инспекторат,⁸ ЕЦПР⁹ и во извештаите на други меѓународни¹⁰ и национални невладини организации¹¹. Во Извештајот за напредокот на Република Македонија во 2011 година, Европската комисија исто така, искажа загриженост во однос на преголемата застапеност на ромските деца во образование за деца со посебни потреби.¹²

Ромските деца претставуваат најмалку 46% од учениците во училиштата за деца со посебни потреби и во паралелки за деца со посебни потреби, коишто ЕЦПР ги посети во текот на 2011 година¹³. Прелиминарните резултати од анкетата на родители Роми чии деца посетуваат образование за деца со посебни потреби спроведена од страна на ЕЦПР и НРЦ во 2012 година покажуваат дека околу 57% од интервјуираните родители изјавиле дека тие не ја знаат разликата меѓу редовно и образование за деца со посебни потреби. Дополнителни 65% од родителите Роми изјавиле дека нивните деца биле запишани во образование за деца со посебни потреби по препорака на училишниот персонал.

Република Македонија ги има ратификувано Европската конвенција за човекови права¹⁴, Европската социјална повелба¹⁵, Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, Конвенцијата за правата на детето, Меѓународната конвенција за елиминирање на сите форми на расна дискриминација; Конвенцијата за правата на лицата со посебни потреби¹⁶ и Конвенцијата на УНЕСКО против дискриминација во образование¹⁷. Овие меѓународни правни инструменти го гарантираат правото на еднаков третман, забрана на секаков вид на дискриминација, вклучително и во полето на образование, како и правото на образование кое ќе овозможи целосен развој на личноста и чувството на достоинство.

Основните права на поединецот и на граѓанинот коишто се признаени во меѓународното право претставуваат темелни вредности на уставниот поредок во Република Македонија (член 8 од Уставот). Исто така, Уставот гарантира дека сите граѓани се еднакви во своите права и слободи¹⁸, додека Законот за спречување и заштита од дискриминација¹⁹ експлицитно забранува директна и индиректна дискриминација, особено во полето на образование. Понатаму, во однос на родителската согласност да се запишат на децата во училишта и паралелки за деца со посебни потреби, во одлуката донесена од Големиот судски совет во случајот *Д.Х. и други против*

---

7 Достапно на: http://ombudsman.mk/ombudsman/MK/posebni_izveshtai.aspx

8 Извештајот документира деца кои се запишани во специјални основни училишта без мислење од комисијата за категоризација. Извештај на Државниот просветен инспекторат бр. 21-25/3 за специјалното основно училиште „Св. Климент Охридски“, Ново Село, од 22.12.2010.

9 ЕЦПР, допис на ЕЦПР до Европската комисија во Македонија, мај 2011 година, достапен на: <http://www.errc.org/cms/upload/file/ecprogreess-macedonia-2011.pdf>.

10 Извештај за земјата: Македонија, Ромски образовен форум, 2012 година, достапен на: http://www.romaeducationfund.hu/sites/default/files/publications/ref_ca_2011_mac_english_screen.pdf

11 Огнен Спасовски, *Анализа на образованието на Ромите во Република Македонија*, ФООМ, 2011, достапна на <http://soros.org.mk/dokumenti/analiza-na-obrazovaniето-na-romite.pdf>

12 http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/mk_rapport_2011_en.pdf

13 ЕЦПР, допис на ЕЦПР до Европската комисија во Македонија, мај 2011 година, достапен на: <http://www.errc.org/cms/upload/file/ecprogreess-macedonia-2011.pdf>.

14 <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=177&CM=1&DF=10/02/2010&CL=ENG>

15 <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeDeclarations.asp?NT=163&CM=&DF=&CL=ENG&VL=1>

16 <http://www.un.org/disabilities/countries.asp?navid=17&pid=166>

17 http://hurilink.org/tools/Summary_Human_Rights_Framework_for_Macedonia.pdf

18 Член 9 од Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/1991)

19 Член 3 и член 4 од Законот за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/2010)

Република Чешка²⁰, Европскиот суд за човекови права утврди дека откажување од правото да не се биде дискриминиран врз основа на раса, не може да се прифати бидејќи тоа е спротивно на важен јавен интерес.

ЕЦПР и НРЦ сакаат да ги нагласат следните области на кои треба да им се посвети посебно внимание во Вашата претстојна работа, за да се подобри регулаторната рамка на образованието за деца со посебни потреби во Република Македонија:

- Противречност во Законот за основно образование (ЗОО) со којшто се утврдува интеграција на учениците со посебни образовни потреби (член 3) и нивната сегрегација во училишта и паралели за деца со посебни образовни потреби (член 10);²¹
- Системска сегрегација на учениците со посебни образовни потреби во посебни основни училишта и во посебни класови во рамките на редовните основни училишта (член 10 од ЗОО);
- Отсуство на правна дефиниција за „ученици со посебни образовни потреби“;
- Непрецизни прописи за оценување на пречки во физичкиот или психичкиот развој и за работата на комисиите за категоризација;²²
- Непрецизни прописи за основно образование на ученици со пречки во развојот;²³
- Двојна и нејасна примена на правилниците за остварување на основното образование на учениците со пречки во развојот и за оценување на посебните потреби на лицата со пречки во физичкиот и психичкиот развој;
- Недостиг на јасни насоки за обезбедување соодветни информации на родителите и постапки за давање информирана согласност;
- Несоодветни алатки за проценка;
- Неуспех да се донесе регулативата за начинот и условите за запишувањето на учениците со посебни образовни потреби во основните училишта, што е пропишана во член 51(2) од Законот за основно образование;
- Нејасни процеси и одговорности за следење, ре-категоризација и префрлување во други класови на деца со посебни образовни потреби и пречки во развојот;
- Воспитна запуштеност (асоцијално однесување) и престапничко поведение се основни за распоредување во образование за деца со посебни образовни потреби, на деца со пречки во психички развој без оглед на евидентно отсуство на физичка или ментална попреченост.

Во согласност со правните обврски на Владата на Македонија да гарантира право на образование за сите деца без дискриминација и горенаведените пропусти во постоечката регулаторна рамка, ЕЦПР и НРЦ Ве повикуваат:

- Да го стопирате сместувањето на деца во училишта за деца со посебни образовни потреби сè до донесувањето или ревидирањето на соодветните регулативи;
- Да донесете законодавство кое налага десегрегација на образовниот систем во Р.Македонија;
- Да развиете сеопфатна јавна политика со конкретни цели, мерки, финансиски средства и утврдена временска рамка за постигнување на инклузивно образование во редовните училишта за сите деца. Исто така, да обезбедите соодветна образовна поддршка за учениците со посебни образовни потреби во рамките на овие училишта;

20 Европски суд на човекови права, *Д.Х. и други против Република Чешка*, апликација бр. 57325/00, 13 ноември 2007 година, достапна на: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-83256>

21 Закон за основно образование („Службен весник на Република Македонија“, бр. 103/08 од 19.8.2008, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12) и Правилник за критериумите и начинот на остварување на основното образование за учениците со пречки во развојот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/96 од 5.6.1996.)

22 Закон за социјална заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр. 79/09 од 24.06.2009., 36/11, 51/11) и Правилник за оценка на специфичните потреби на лицата со пречки во физичкиот или психичкиот развој („Службен весник на Република Македонија“ бр. 30/2000 од 19.4.2000.)

23 Закон за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08 од 19.08.2008, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12) и Правилник за критериумите и начинот на остварување на основното образование за учениците со пречки во развојот („Службен весник на Република Македонија“, бр. 27/96 од 5.6.1996.)

- Да забраните запишување на деца без пречки во психичкиот развој во училишта и паралелки наменети за деца со пречки во развојот, без оглед на согласноста или барањето од страна на родителите, и да обезбедите можност за родителите да преземат правни мерки против одговорните лица во училиштата кои овозможуваат несоодветно сместување на деца без пречки во развојот во такви училишта;
- Да воведете систем на стимулирачки мерки за редовните училишта коишто прифаќаат деца од училиштата за деца со посебни образовни потреби или паралелки, со цел да го олеснат трансферот на децата во редовните училишта;
- Јасно да ја дефинирате категоријата „ученици со посебни образовни потреби“;
- Да обезбедите таргетирана финансиска поддршка за граѓанските организации да спроведуваат информативни кампањи меѓу родителите Роми, во однос на нивната улога и нивните права како примарни донесувачи на одлуки за образованието на нивните деца, и за придобивките од интеграцијата на нивните деца од училиштата за деца со посебни потреби во редовни училишта;
- Да обезбедите помош за родителите Роми при запишувањето на нивните деца во интегрирани училишта;
- Да обезбедите веродостојно и редовно собирање на десегрегирани податоци по етничка приадност, на ниво на училишта како и, на национално ниво, од страна на надлежните органи во образованието и Државниот завод за статистика, во согласност со националните, европските и меѓународните стандарди за заштита на податоци.

ЕЦПР и НРЦ со задоволство ја прифаќаат можноста за натамошно разгледување на погоре наведените прашања со надлежните министерства и со другите засегнати страни, како и можноста да учествуваат во работна група формирана со цел да ја подобри законската рамка и јавната политика во образованието.

Срдечен поздрав,

Дезидериу Гергли
Извршен директор
Европски центар за правата на Ромите

Ашмет Елезовски
Претседател
Национален ромски центар